

výchozí text:

O Svatoplukovi

NEDOBYTNÉ SÍDLA MORAVSKÉHO KRÁLE SVATOPLUKA leželo na řece Moravě. Jeho mohutné a pevné hradby bylo vidět zdaleka. V otevřené krajině čnělo město jako zalidněný ostrov, pyšníci se mocí, vojskem, vzdělaností, zbožím a nádherou všeho tehdejšího světa.

Ve středu města, na prostranství chráněném další hradbou, stál velký knížecí palác roubený z trámů, v předhradí pak byly domy velmožů ze Svatoplukovy družiny. V křivolakých uličkách pod hradem v dřevěných domcích bydleli a provozovali svá řemesla kováři, kovolitci, zlatníci a zbrojíři, hrnčíři, krčmáři, sedláři i pekaři. Na zdejším velkém tržišti se setkávali lidé z celého světa, od skandinávských Vikingů až po orientální kupce z dalekých asijských zemí. Stranou od městského ruchu stály dřevěné

domky mnichů, kteří patřili ke knížecímu dvoru a vykonávali bohoslužby v chrámech a kostelích.

Svatopluk byl mezi prvními slovanskými knížaty a velmoži, kteří přijali křesťanství. Nové náboženství však pro něj znamenalo jen prostředek ke sjednocení říše. Těšil ho víc pohled na vlastní početná vojska, která zalévala bojiště od obzoru k obzoru jako zkázonosná potopa, než pohled na nové kostely. Raději projížděl nově dobytými územími s pocitem hrdosti a pýchy, kterou přináší vítězství, než aby naslouchal kněžím. A když zrovna nevyjížděl v čele svých věrných do boje, šval zvěř v nekonečných lesích a s dobrým úlovkem se v záři zapadajícího slunce vracel do svého města a hradu. Byl mužem boje a činu, dobyvatelem a panovníkem. V kajícnosti a pokoře nenacházel žádný smysl.

Metoděj, který zastával u jeho dvora úřad arcibiskupa křesťanské církve, moravského krále často nabádal ke střídmemu životu, nejednou se pokoušel jeho mysl obrátit k věcem ducha. Svatopluk ale jeho radami pohrdal. Dál vedl divoký a nespoutaný život a byl s ním spokojen.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Martina Němečková a Mgr. Pavla Nováková

Materiál byl vytvořen v rámci projektu Základní školy Stráž, okres Tachov, příspěvkové organizace, registrovaným pod názvem „Škola na míru našim dětem“ a číslem CZ.1.07/1.4.00/21.2210

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pověst o Svatoplukovi – rozbor textu

Jednou přišel den, kdy v kostele měli sloužit sváteční jitřní mši. Bývalo zvykem, že bez krále bohoslužba nemohla začít. Čas plynul, zapálili vysoké svíce a kadidlo prostoupilo kostel těžkou vůní. Panovník ale stále nepřicházel. Arcibiskup Metoděj oblékl slavnostní roucho a zástup kněží se seřadil kolem něj. Zbožní lidé s očima sklopenýma k zemi šeptali své modlitby. Králův služebník se prodral zástupem, prý si Svatopluk zrána vyjel na lov, ale dozajista se na mši vrátí! Čas se však pomalu skláněl k poledni. Ve slavnostně vyzdobeném kostele se tísnil netrpělivý a šumící dav, šepot přecházel ve vzrušené hlasy rozeznívající klenbu chrámu.

„Je třeba sloužit mši,“ rozhodl Metoděj a přistoupil k obětnímu stolci. Sotva zazpívali první žalmy, zvenčí se ozval křik mnoha hlasů,

štěkot psí smečky a dusot koňských kopyt. Chránové dveře se rozlétly jako křídla vyplašeného ptáka. Dovnitř vpadl Svatopluk v čele svých jezdců. Na zpěněném koni se prodral vyděšeným davem, tvář zrudlou divokou jízdou a hněvem. Těžký lovecký oštěp prudce namířil na Metoděje:

„Jak ses opovážil? Proč jsi nečekal na svého krále?!“

Kněží i obyčejní lidé v hrůze přestali dýchat, mnozí padli na kolena. Děti se rozkřičely, závanem větru pohasly některé svíce. Svět se ve vteřině vzepjal do výše jako králův zpěněný kůň a chvíl se napětím.

Metoděj se však nezalekl. S tváří sevřenou hněvem vztáhl pravou ruku proti knížeti a zavolal:

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Martina Němečková a Mgr. Pavla Nováková

Materiál byl vytvořen v rámci projektu Základní školy Stráž, okres Tachov, příspěvkové organizace, registrovaným pod názvem „Škola na míru našim dětem“ a číslem CZ.1.07/1.4.00/21.2210

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pověst o Svatoplukovi – rozbor textu

„Stůj! Ani o krok dále!“

Ozvěna chladných kamených zdí odrazila ta slova. Jako švihnutí bičem vykreslila neviditelnou hranici mezi světem pozemské marnosti a královstvím nebeským, kde světská moc neznamena víc než loňský snůh. Svatopluk se dusil hněvem, krev mu šuměla ve spáncích. Po nekonečné chvíli sklonil zbraň, obrátil koně a vyjel ven. Za ním odjela i jeho družina.

Zdi kostela vydechly úlevou. Zbytek mše odsloužili bez dalšího vyrušení, jen zadržávající hlasy kněží a poplašené pohledy svědčily, že se stalo cosi neodčinitelného.

Na potupu před tváří lidu Svatopluk nikdy nezapomněl. Od té doby pronásledoval arcibiskupa, jak se jen dalo. A když Metoděj zemřel, dal Svatopluk jeho žáky bez milosti vyhnat ze země.

Přešly další roky. Králi čas měřil dalšími bitvami a boji, šrámy a zraněními, porážkami i slávou. Svatoplukovi ubývalo sil. Začal přemýšlet, jak nejlépe rozdělit vládu mezi své po-

tomky, aby říše, kterou léta budoval, po jeho smrti nezanikla ve zbytečném válčení.

Jednoho dne si k sobě dal zavolat své tři syny. Byli to statní muži plní síly, v mnohém podobní svému otci. Bezstarostný život na královském dvoře je však ochudil o bolestivé zkušenosti, kterými je protkaná cesta k moudrosti. Svatopluk vzal tři pevně svázané pruty a podal je nejstaršímu.

„Zkus je přelomit,“ vybídl ho.

Mládenc se pokoušel pruty zlomit, ale marně. Stejně se vedlo i oběma jeho bratrům.

Pak Svatopluk svazek rozvázal a každému podal jeden prut. V rukou mládenců pruty praskly jeden po druhém stejně snadno jako suchá stébla.

„Nikdy nezapomeňte, co jste viděli,“ řekl synům Svatopluk. „Dokud budete stát při sobě, nepřítel vaši sílu nikdy nezlomí. Ale když se rozdělíte, společnou sílu ztratíte a nepřítel vás snadno porazí každého zvlášť.“

Zanedlouho poté Svatopluk vyjel do velké bitvy. Byl to zlý a těžký boj, ve kterém lidé v jednom okamžiku umírali po desítkách. I ti nejvěrnější z královy družiny byli zabráni do boje tak hluboce, že nevnímali nic

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Martina Němečková a Mgr. Pavla Nováková

Materiál byl vytvořen v rámci projektu Základní školy Stráž, okres Tachov, příspěvkové organizace, registrovaným pod názvem „Škola na míru našim dětem“ a číslem CZ.1.07/1.4.00/21.2210

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pověst o Svatoplukovi – rozbor textu

kolem. Až teprve po bitvě se sháněli po králi. Ohledávali mrtvé, hledali v močálech i lesích v okolí, ale krále ani jeho tělo nenašli.

Tou dobou už Svatopluk ujížděl na svém koni, daleko, daleko od bitevní vřavy. Věděl, kam míří. Jel den, dva, snad tři, divoce cválal na koni přes vesnice, větrné louky a lesy. Vítr se opíral do jeho schýlených zad a cuchal mu šedivé vlasy. Usmíval se, chvíli i plakal, hovořil sám k sobě a spílal mrakům i hvězdám na nebi. Taková byla síla svobody, která ho omámila, když shodil okovy moci a stal se bezejmenným.

Když dojel na místo, které toužil najít, zabil a zahrabal svého koně, meč i knížecí plášť. Jako obyčejný starý muž došel lesem k malému kostelíku, který dal kdysi postavit za své zlato. Poustevníčtí bratři, kteří tam žili, ho nepoznali a přijali ho vlídně mezi sebe. Starý král tu prožil ještě dlouhá léta v rytmu denních modliteb a v klidném rozjímání. Jen když se za rozbřesku probouzel na tvrdém lůžku, nikdy v červácích nespátl růžový příslib nového dne, nikdy se netěšil z nového svítání. Viděl jen a jen prolitou krev mrtvých z bitev, do nichž vedl svá vojska.

Teprve když umíral, řekl poustevníkům své pravé jméno. Pochovali ho, jak nejlépe uměli, a pověst o konci krále Svatopluka vyprávěli dál.

zdroj: Ježková, Alena. Staré pověsti české a moravské. Praha: Albatros. 2005. Illustrations Renáta Fučíková. ISBN 80-00-01733-4.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Martina Němečková a Mgr. Pavla Nováková

Materiál byl vytvořen v rámci projektu Základní školy Stráž, okres Tachov, příspěvkové organizace, registrovaným pod názvem „Škola na míru našim dětem“ a číslem CZ.1.07/1.4.00/21.2210

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pověst o Svatoplukovi – rozbor textu

rozhovor před samotným čtením – Zná někdo následující pověst, slyšel ji z vyprávění, sám ji četl, četl podobnou ...

čtení

otázky po přečtení – Rozuměli jste všemu, máte něco označené, chcete nějaké slovo vysvětlit, líbila se vám ukázka...

práce s textem**A: literární a slohová část**

1) Shrňte do pěti vět, o čem pověst vypravuje.

2) Rozhodněte, zda z textu přímo vyplývají následující informace:

- Svatoplukovo město leželo na řece Moravě.
- Metoděj byl dobrým rádcem a přítelem knížete.
- Mše se nesměla konat bez přítomnosti knížete.
- Svatopluk měl pouze tři potomky.
- Nejstarší syn knížete se jmenoval stejně jako kníže.
- Posledním místem pobytu knížete se stal kostelík na břehu řeky.
- Na sklonku svého života našel kníže klid a zapomněl na předešlý život.

3) Jak vypadalo město knížete Svatopluka? Vyhledejte přímo pasáže, ve kterých se vyskytují informace o městě.

Na základě přečteného se pokuste ve skupince vytvořit krátkou ukázkou z dění ve městě.

4) Vyhledejte přímé řeči Metoděje a knížete při incidentu v kostele. Vytvořte uličku, kdy na jedné straně bude stát arcibiskup, na druhé kníže a po stranách poddaní. Oba hlavní aktéři budou pronášet své texty, ostatní zkusí mluvit za vyděšené poddané.

Popište vlastními slovy atmosféru v kostele při incidentu.

5) Jakými slovy zdůvodnil Svatopluk svým synům, proč chce aby vládli společně. Kdy jste vy zjistili, že je dobré s někým spolupracovat?

6) Skončila podle vás pověst optimisticky? Plyne z ní nějaké ponaučení? Formulujte jej.

B: mluvnická část

- 1) Vyhledejte v textu: různé druhy přívlastku, druhy slovesného způsobu, přirovnání.
- 2) Najděte v textu souvětí alespoň o 4 větách.
- 3) Vysvětlete svými slovy následující pasáže: *Zdi kostela vydechly úlevou. ..., kde světská moc neznamená víc než loňský sníh. Jejich větve po staletí prosily k nebi..... nikdy v červácích nespátril růžový příslib nového dne...*
- 4) Nahraďte v textu následující slova: do *schýlených* zad, Svatopluk *se dusil hněvem*, chrámové dveře *se rozlétly*.

C: záznam přečtené ukázky do sešitu/čtenářského deníku

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Martina Němečková a Mgr. Pavla Nováková

Materiál byl vytvořen v rámci projektu Základní školy Stráž, okres Tachov, příspěvkové organizace, registrovaným pod názvem „Škola na míru našim dětem“ a číslem CZ.1.07/1.4.00/21.2210